
Metodologia zajęć

Scenariusze lekcji w drugiej części pakietu edukacyjnego *Nauka o Holokauście dla lepszej przyszłości. Przeciwdziałanie ksenofobii i wykluczeniu* zostały opracowane przez nauczycieli – edukatorów, metodyków wrocławskich szkół i instytucji doskonalących nauczycieli.

Piszący odnosili się do wytycznych International Holocaust Remembrance Alliance – IHRA przyjętych przez państwa członkowskie w tym także przez Polskę w styczniu 2020. IHRA podkreśla, że *jesteśmy świadkami przemijania pokolenia ocalałych i że pamięć o sześciu milionach żydowskich ofiar Holokaustu spoczywa nie tylko na rządach, ale na społeczeństwach jako całości*. Dalej dokument wspomina o Romach i podkreśla, jak ważna jest *odpowiedzialność rządów, aby nadal współpracować w celu przeciwdziałania wyparciu się Holokaustu i wypaczeniom, antysemityzmowi oraz wszelkim formom rasizmu i dyskryminacji, które podważają podstawowe zasady demokracji*.

W 75. rocznicę wyzwolenia obozu Auschwitz-Birkenau były więzień tego obozu Marian Turski, powołując się na Romana Kenta, przypomniał jego jedenaste przykazanie „nie bądź obojętny”. *Bądźcie wierni przykazaniu. Jedenaste przykazanie: nie bądź obojętny, bo jeżeli nie, to się nawet nie obejrzyście jak na was, jak na waszych potomków, „jakiś Auschwitz” nagle spadnie z nieba*. Ten obowiązek w dużej mierze spoczywa na szkole oraz instytucjach i organizacjach zajmujących się szeroko pojętą edukacją o prawach człowieka.

Zajęcia proponowane w drugiej części pakietu edukacyjnego zostały opracowane tak, aby można było wykorzystać różne techniki uczenia się przez doświadczenie. Są one dostosowane do obowiązującej podstawy programowej kształcenia ogólnego w szkołach podstawowych i ponadpodstawowych, odpowiedniego poziomu edukacyjnego uczniów, oraz ich rozwoju. Realizują kompetencje kluczowe Rady Unii Europejskiej z 2018 roku obowiązujące w polskiej oświacie, między innymi *kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji, wielojęzyczności, kompetencje cyfrowe, kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się, obywatelskie oraz kompetencje w zakresie świadomości i ekspresji kulturalnej*.

Lekcje i warsztaty odbywają się w przestrzeni miejskiej, w Synagodze pod Białym Bocianem i na wystawach w centrum edukacyjnym synagogi. Pozwala to na wykorzystanie podczas zajęć różnorodnych form i metod pracy, wielorakich źródeł, są to na przykład rysunki, fotografie, plakaty, spektakle, utwory muzyczne, filmy, literatura, w większości udostępnione na wystawie *Nieukończzone życia*. Ta wielość i różnorodność materiału edukacyjnego sprzyja rozbudzaniu kreatywności uczniów i zapamiętywaniu.

Realizacja zajęć odbywa się najczęściej poprzez warsztaty z wykorzystaniem wielu form i metod pracy. Autorzy bardzo często korzystają z pracy grupowej, pracy w parach, większych zespołach. Rozmowy i dyskusje sprzyjają wymianie myśli przy omawianiu tak trudnych zagadnień, jak wojna, zagłada, ludobójstwa, mowa nienawiści, propaganda. Stworzenie atmosfery bezpieczeństwa, otwartości sprzyja formułowaniu własnych wniosków i opinii. Przestrzeń edukacyjna synagogi, wyjście poza ramy szkolne, klasowe pozwalają na bardziej indywidualne i osobiste wypowiedzi. Punktem wyjścia jest zazwyczaj wybrana sytuacja przemawiająca do wyobraźni uczniów, czasem uruchomienie emocji, a czasem dokładna analiza źródeł historycznych.

Praca grupowa sprawia, że uczniowie uczą się organizacji, osiągania konsensusu, dochodzenia do definicji poprzez argumentowanie i dyskusje. To nie tylko ważne elementy procesu edukacyjnego, ale i doskonale ćwiczenia umiejętności obywatelskich oraz społecznych.

Omówienie/podsumowanie zajęć/ewaluacja jest jedną z najważniejszych części lekcji. Służy nie tylko zebraniu informacji zwrotnej, czego się nauczył/nauczyłam, ale pozwala zorientować się nauczycielowi i uczniom, jakie zagadnienia należałoby pogłębić, wyjaśnić, przepracować może na innych lekcjach, podczas warsztatów z pedagogiem.

Dobór tematów sprawia, że wiele z nich porusza zasady etyczne, wskazuje na rolę sztuki w życiu człowieka, na uniwersalne wartości, które w określonych ekstremalnych warunkach – zagrożenia, wojny, obozów przestają działać, albo są oznaką najwyższej odwagi i człowieczeństwa.

Scenariusze dają możliwość uczenia się na różne sposoby. Warto stworzyć z przedstawionych tematów oraz tematów szkolnych cykl lekcji, co umożliwi uczniom, dzięki wydłużeniu w czasie omawianej tematyki, szersze spojrzenie na zagadnienia Holocaustu, ludobójstw, postaw ludzkich. Przykłady tematów to *Muzyka w obozie*, *Alma Rosé – „Orfeusz, który muzyką poskramiał dzikie bestie”* czy *Antysemityzm II RP* i tematy poświęcone Tuwimowi, Hirszfeldom, następnie temat ludobójstwa.

W tej edycji scenariusze pokazują niezwykle kobiety Hannah Szenes, Almę Rose, Deborę Vogel, Hannę Hirsfeld. Oddają tym samym należne miejsce kobietom w czasie wojny.

Część proponowanych scenariuszy może być wykorzystana w edukacji regionalnej, przybliżając często nieznaną historię miasta, żyjących tu ludzi (Hirsfeldowie, kamienica Oppenheimów), tym samym budując tożsamość młodych wrocławian.

W scenariuszach wykorzystano nie tylko przestrzeń miasta, budynki wystawy, ale autorzy sięgnęli do bardzo licznych publikacji, materiałów ikonograficznych zamieszczonych w Internecie. Nauczyciele i uczniowie mogą w ten sposób rozbudowywać swoje zajęcia o dodatkowe źródła (np. kamienica Oppenheimów i plac Solny na przestrzeni wieków, lat w fotografii i na kartkach pocztowych).

W edukacji o Holokauście, działaniach antydyskryminacyjnych, wykorzystując uczenie się przez doświadczenie, warto przypomnieć cykl uczenia się od DOŚWIADCZENIA (działania, warsztaty) – REFLEKSJI (dzielenie się spostrzeżeniami, obserwacjami, reakcjami podczas działań – *co się wydarzyło?*) – po ANALIZĘ/KONCEPTUALIZACJĘ (wiedza, teorie, *co to oznacza?*) i PRZEŁOŻENIE/STOSOWANIE (wykorzystanie tego czego się nauczyliśmy, zmiana dotychczasowych zachowań; co zmienić?) po ponowne DOŚWIADCZENIA.

Najbardziej oczekiwany przez nauczycieli, edukatorów jest etap czwarty – stosowanie, czyli oczekiwana zmiana postaw, wykorzystanie wiedzy, zdobytych doświadczeń w praktyce. Miarą sukcesu proponowanych zajęć będzie, jeśli w jakiejś części uczniowie po przeprowadzonych zajęciach zaczną reagować na mowę nienawiści, dyskryminację, przyjdą na marsz pamięci w listopadzie, w rocznicę nocy kryształowej, który tradycyjnie odbywa się na trasie od Synagogi pod Białym Bocianem do pomnika upamiętniającego Nową Synagogę przy ul. Łąkowej we Wrocławiu.

Naszym wspólnym obowiązkiem – zarówno Ocalałych, jak i przywódców narodowych, jest wpajanie dzisiejszemu i przyszłym pokoleniom wiedzy o tym, co dzieje się, kiedy pozwala się rozkwitnąć silnym uprzedzeniom i nienawiści. W domach i szkołach musimy uczyć nasze dzieci tolerancji i zrozumienia. Tolerancja nie jest niczym oczywistym. Trzeba jej nauczyć. I musimy tłumaczyć, że nienawiść nigdy nie jest słuszna, a miłość nigdy nie jest zła.

Roman Kent, były więzień Auschwitz (70. rocznica wyzwolenia Auschwitz, Oświęcim 2015)

Ewa Skrzywanek